

รูปแบบการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน

สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดร้อยเอ็ด

DEVELOPMENT MODELS IN MORALS, ETHICS, AND DESIRABLE CHARACTERISTICS OF STUDENTS IN THE OFFICE OF ROI ET VOCATIONAL EDUCATION

รัชดาภรณ์ มะลิซ้อน^{1*}, ชยากานต์ เรืองสุวรรณ², กฤษภกนก ดวงชาตม³

Ratchadaporn Malison^{1*}, Chayakan Ruangsuwan², Kritkanok Duangchatom³

^{1*} นักศึกษาปริญญาเอก หลักสูตรครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม 44000 ประเทศไทย

^{1*} Doctoral Student, Doctor of Education, Rajabhat Maha Sarakham University, Maha Sarakham Province, 44000, Thailand

² ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม 44000 ประเทศไทย

² Assistant Professor Dr., Faculty of Education, Rajabhat Maha Sarakham University, Maha Sarakham Province, 44000, Thailand

³ รองศาสตราจารย์ ดร. คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม 44000 ประเทศไทย

³ Associate Professor Dr., Faculty of Education, Rajabhat Maha Sarakham University, Maha Sarakham Province, 44000, Thailand
E-mail address (Corresponding author) : ^{1*}rachadapommalison@gmail.com (Aothors) : ²chayakan@rmu.ac.th, ³Thekong-123@hotmail.com

รับบทความ : 27 กรกฎาคม 2566 / ปรับแก้ไข : 7 พฤศจิกายน 2566 / ตอรับบทความ : 6 ธันวาคม 2566

Received : 27 July 2023 / Revised : 7 November 2023 / Accepted : 6 December 2023

DOI :

ABSTRACT

Educational institutions have duties to promote learning skills accordance with good quality living for students. The objectives of this research aimed to: 1) study an element and indicator, 2) investigate a current condition, a desired condition, needs, 3) create a developing model, and 4) evaluate a use of developed model. A group of 19 informants and a sample of 298 people were determined using the purposive sampling method and studied document using focus group recordings, interviews, questionnaires, and assessments with a consistency index of each 1.00. Collecting data by organizing focus groups, sending and receiving questionnaires, organizing group seminars based on experts, organizing development activities, analyzing the data using content analysis. Descriptive statistics were used to find the mean, standard deviation, and calculate the index of essential needs. The results of the study were as follows: 1) The learning units consisted of 5 Modules with 17 indicators. 2) The perspective of the current condition was at a high level; the desired condition was at the highest level; the first necessary need was responsibilities. 3) The development model created consists of (1) principles and concepts, (2) objectives, (3) content, (4) development activities, (5) media, equipment, and learning resources (6) evaluation. And 4) the students had the highest level of development after participating in the development model activity and teachers were at the highest level of satisfaction with the development model. These results in the paradigm of creating an environment that supports good values and ethics in organizations, communities, and society.

Keywords : The development model, Morality and ethics, Desirable characteristics, Vocational school students

บทคัดย่อ

สถานศึกษามีหน้าที่ส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ให้สอดคล้องการดำรงชีวิตที่ดีสำหรับนักเรียน ดังนั้นในการวิจัยและพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียนสังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดร้อยเอ็ด จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาองค์ประกอบและตัวชี้วัด 2) ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็น 3) สร้างรูปแบบการพัฒนา และ 4) ประเมินผลการใช้รูปแบบการพัฒนา โดยกำหนดกลุ่มผู้ให้ข้อมูล 19 คน และกลุ่มตัวอย่าง 298 คน ด้วยวิธีการเลือกแบบเฉพาะเจาะจง และการศึกษาเอกสาร ใช้แบบบันทึกการสนทนากลุ่มแบบสัมภาษณ์ แบบสอบถาม และแบบประเมิน ที่มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 1.00 ทุกฉบับ ในการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการจัดสนทนากลุ่ม การส่งและรับแบบสอบถาม จัดสัมมนากลุ่มอิงผู้เชี่ยวชาญ จัดกิจกรรมการพัฒนา วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา ใช้สถิติเชิงพรรณนาค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน คำนวณหาค่าดัชนีความต้องการจำเป็น

ผลการวิจัยพบว่า 1) ได้หน่วยการเรียนรู้ 5 องค์ประกอบ 17 ตัวชี้วัด 2) ภาพรวมของสภาพปัจจุบันอยู่ในระดับมาก สภาพที่พึงประสงค์อยู่ในระดับมากที่สุด มีความต้องการจำเป็นอันดับแรกคือ ความรับผิดชอบ 3) รูปแบบการพัฒนาที่สร้างขึ้น ประกอบด้วย (1) หลักการและแนวคิด (2) วัตถุประสงค์ (3) เนื้อหา (4) กิจกรรมการพัฒนา (5) สื่อ อุปกรณ์ และแหล่งเรียนรู้ (6) การประเมินผล และ 4) ผู้เรียนมีผลการพัฒนาหลังเข้าร่วมกิจกรรมตามรูปแบบการพัฒนาอยู่ในระดับมากที่สุด และครูผู้สอนมีความพึงพอใจรูปแบบการพัฒนาอยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งทำให้เกิดผลลัพธ์ของกระบวนการสร้างสภาพแวดล้อมที่สนับสนุนค่านิยมและจรรยาบรรณที่ดีในองค์กร ชุมชน และสังคมได้

คำสำคัญ : รูปแบบการพัฒนา, คุณธรรมและจริยธรรม, คุณลักษณะที่พึงประสงค์, นักเรียนระดับอาชีวศึกษา

บทนำ

เป้าหมายของการศึกษามุ่งเน้นให้ผู้เรียนเป็นคนดี คนเก่ง มีความสุข ดำรงไว้ซึ่งความเป็นไทย รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงสถานการณ์ในโลกปัจจุบัน พัฒนาคุณภาพครูยุคใหม่ พัฒนาคุณภาพสถานศึกษาทุกระดับ ทุกประเภท พัฒนาการบริหารจัดการโดยมุ่งกระจายอำนาจเพื่อความคล่องตัว เน้นการใช้หลักธรรมาภิบาล ซึ่งการที่จะพัฒนาประเทศได้นั้น ต้องอาศัยพลเมืองที่เข้มแข็ง มีคุณธรรม จริยธรรม และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ อันเป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิต โดยคุณธรรม จริยธรรม เปรียบเสมือนบัพผุญดีของชาติ และความงามของจิตใจ ที่ส่งผลให้บุคคลประพฤติดี ประพฤติชอบ ดังนั้น จึงเป็นองค์ประกอบที่มีความสำคัญต่อการดำรงชีวิต ซึ่งการที่จะทำให้คนในสังคมมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ อันจะส่งผลให้คนในสังคมอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข และเกิดความเจริญก้าวหน้าได้นั้น ควรมีการส่งเสริมและปลูกฝังในเรื่องคุณธรรม จริยธรรมให้กับบุคคลตั้งแต่เยาว์วัยที่เข้ารับการศึกษา และการพัฒนาคนโดยใช้คุณธรรมเป็นพื้นฐานของกระบวนการเรียนรู้ (Krasaesunthorn, 2019, p. 1) ที่เชื่อมโยงความร่วมมือของสถาบันครอบครัว สถาบันศาสนา และสถาบันการศึกษานั้น มีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับสังคมไทยที่ต้องการทั้งคนดีและคนเก่ง ซึ่งการศึกษาระดับอาชีวศึกษาเป็นการศึกษาเพื่อผลิตและพัฒนากำลังคนในด้านวิชาชีพ ระดับฝีมือ ระดับเทคนิค และระดับเทคโนโลยี และการฝึกอบรมวิชาชีพ เน้นส่งเสริมให้ผู้เรียนมีทักษะที่นำไปสู่การเป็นผู้ประกอบการในอาชีพนั้น และต้องทำงานร่วมกับผู้อื่น ดังนั้น ผู้เรียนระดับอาชีวศึกษาจะต้องเป็นบุคคลที่มีการวางแผนชีวิต การฝึกทักษะ การพัฒนาสุขภาพ การป้องกันภัยในสังคม และความปลอดภัยในการดำรงชีวิต มุ่งเน้นให้ผู้เรียนเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทุกด้าน สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ที่ดี มีคุณธรรม จริยธรรม (Bureau of Vocational Education and Professional Standards, 2019, p. 3) เพื่อการเป็นผู้นำและผู้ประกอบการที่ดี

กระทรวงศึกษาธิการ มีนโยบายปฏิรูปการศึกษาโดยยึดคุณธรรม นำความรู้ มุ่งมั่นขยายโอกาสทางการศึกษา ให้เยาวชนได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพอย่างกว้างขวางและทั่วถึง โดยคำนึงถึงการพัฒนาผู้เรียนอย่างรอบด้าน ครอบคลุมทั้งด้านพฤติกรรมจิตใจและปัญญา นอกเหนือจากการยกระดับคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา ดังที่สำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดร้อยเอ็ด มีแนวทางในการมุ่งพัฒนาผู้เรียนระดับวิชาชีพให้ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรม และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน สอดคล้องกับกรอบมาตรฐานการอาชีวศึกษา พ.ศ. 2561 (Royal Gazette, 2018, pp. 1-3) ในมาตรฐานคุณลักษณะของผู้สำเร็จการศึกษาอาชีวศึกษาที่พึงประสงค์ด้านคุณธรรม จริยธรรม และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ โดยผู้สำเร็จการศึกษาระดับอาชีวศึกษาต้องมีคุณธรรม จริยธรรม จรรยาบรรณวิชาชีพ เจตคติและกิจนิสัยที่ดี ภูมิใจและรักษาเอกลักษณ์ของชาติไทย เคารพกฎหมาย เคารพสิทธิของผู้อื่น มีความรับผิดชอบต่อตนเองตามระบบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข มีจิตสาธารณะ และจิตสำนึก รักสิ่งแวดล้อม

ดังนั้น การศึกษาและสร้างรูปแบบการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดร้อยเอ็ด เพื่อพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม คุณลักษณะที่พึงประสงค์ จรรยาบรรณวิชาชีพ ของผู้เรียนสายอาชีพ เพื่อเตรียมความพร้อม และพัฒนาผู้เรียนในตลาดแรงงาน และเป็นที่ยอมรับของสถานประกอบการ และสามารถดำรงตนได้อย่างมีความสุข และเท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกปัจจุบัน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาองค์ประกอบและตัวชี้วัดคุณธรรม จริยธรรม และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดร้อยเอ็ด
2. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดร้อยเอ็ด
3. เพื่อสร้างรูปแบบการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดร้อยเอ็ด
3. เพื่อประเมินผลการใช้รูปแบบการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดร้อยเอ็ด

ประโยชน์การวิจัย

1. ได้รูปแบบการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดร้อยเอ็ด ที่ผ่านการกลั่นกรองตรวจสอบความเหมาะสม และความเป็นไปได้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงประจักษ์ อันจะนำมาซึ่งสารสนเทศ ใช้เป็นแนวทางการพัฒนาและปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่ 2 ของประเทศไทย
2. สถานศึกษาได้แนวทางที่เกิดขึ้นจากการวิจัยที่เป็นระบบเพื่อประกอบการวางแผน กำหนดแนวทางการบริหารจัดการศึกษา เพื่อพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน ให้มีประสิทธิภาพ
3. ได้แนวทางการดำเนินงานในการนำกิจกรรมการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดร้อยเอ็ด ไปปรับใช้เป็นส่วนหนึ่งในการจัดการเรียนการสอนพัฒนาผู้เรียนระดับอาชีวศึกษา ประกอบไปด้วย กระบวนการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน จำนวน 5 หน่วยการเรียนรู้ (Module) เพื่อการนำเสนอบุคคลต้นแบบที่ดีให้กับนักเรียน

การทบทวนวรรณกรรม

การพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม เป็นรากฐานสำคัญที่ประกอบไปด้วย 1) การเห็นคุณค่าของผู้อื่น (Respect for persons) เป็นพื้นฐานที่ทำให้เกิดการปฏิบัติตนและเข้าไประหว่างบุคคลอื่นอย่างให้เกียรติและเห็นคุณค่า 2) ความตรงไปตรงมา (Fairness) ปราศจากจากความรู้สึกลำเอียง หรืออคติ และปฏิบัติต่อผู้อื่นไม่เท่าเทียมกัน 3) ความยุติธรรม (Justice) โดยปฏิบัติต่อบุคคลอื่นบนพื้นฐานของกฎกติกาอย่างเดียวกัน 4) ความเอื้ออาทร (Caring) โดยพร้อมที่จะให้ความช่วยเหลือเมื่อผู้อื่นต้องการด้วยความเอาใจใส่ 5) มีกฎที่ทรงคุณค่า (Golden rule) คือ จงปฏิบัติต่อคนอื่นประดุจดังที่ต้องการให้คนอื่นปฏิบัติต่อตนเอง 6) ควบคุมตนเองได้ (Self-control) โดยไม่แสดงการกระทำที่ไร้เหตุผล 7) มีความรับผิดชอบ (Sense of responsibility) ยอมรับผิดชอบผลของการกระทำที่เกิดขึ้นจากตนเองโดยไม่โยนความผิดให้กับผู้อื่น 8) ความซื่อสัตย์ (Honesty) เป็นการยึดถือแนวทางที่ถูกต้องโดยไม่หลอกลวงผู้อื่นและตนเอง 9) ยอมรับในอำนาจหน้าที่ของบุคคล (Respect for authority) ให้ความเคารพต่ออำนาจหน้าที่เพื่อการทำงาน

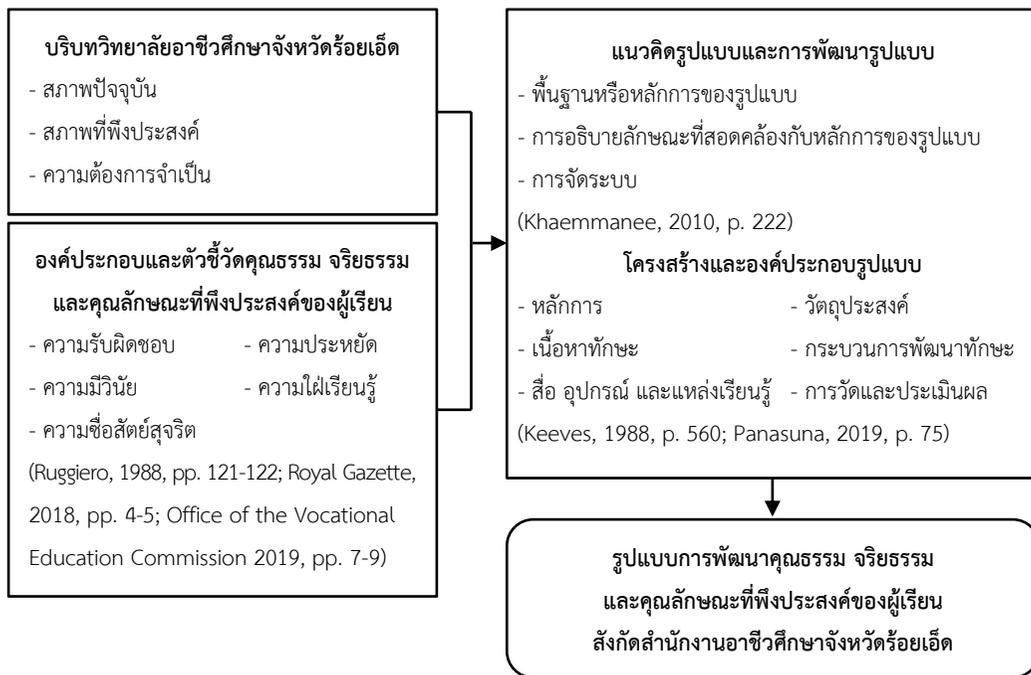
และอยู่ร่วมกันอย่างเป็นระบบและมีระเบียบ 10) ความจงรักภักดี (Loyalty) ต่องาน ต่อบุคคล และต่อองค์กรที่เข้าไปมีส่วนเกี่ยวข้อง (Ruggiero, 1988, pp. 121-122) โดยการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาผู้สำเร็จการศึกษาอาชีวศึกษา ประกอบด้วยประเด็นการประเมินด้านความรู้ ที่เน้นความรู้เชิงทฤษฎีและหรือข้อเท็จจริง ด้านทักษะและการประยุกต์ใช้ที่สามารถประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงาน และการดำรงชีวิตร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุขตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และมีสุขภาวะที่ดี ด้านคุณธรรม จริยธรรม และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ให้มีเจตคติและกิจนิสัยที่ดี ภูมิใจและรักษาเอกลักษณ์ของชาติไทย เคารพกฎหมาย เคารพสิทธิผู้อื่น มีความรับผิดชอบตามบทบาทหน้าที่ของตนเองตามระบบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข มีจิตสาธารณะ และมีจิตสำนึกรักษาสีงแวดล้อม (Royal Gazette, 2018, pp. 4-5)

พฤติกรรมบ่งชี้ตามรายการคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้สำเร็จการศึกษาระดับอาชีวศึกษา พ.ศ. 2542 ประกอบด้วย 1) รับผิดชอบ ในการปฏิบัติงานตามที่มอบหมายสำเร็จตามกำหนด ปฏิบัติงานโดยคำนึงถึงความปลอดภัยต่อตนเอง ผู้อื่น และยอมรับการกระทำของตนเอง 2) ขยัน คำนึงว่าแสวงหาความรู้ใหม่ด้วยตนเอง แสวงหาประสบการณ์เพื่อพัฒนาการปฏิบัติงานอาชีพ ตั้งใจทำหน้าที่การงานอย่างต่อเนื่อง จนเกิดผลสำเร็จ คิดริเริ่มสร้างสรรค์สิ่งใหม่ที่เป็นประโยชน์ต่อตนเองและสังคม และมีความคิดหลากหลายในการแก้ปัญหา 3) ประหยัด ในการใช้วัสดุถูกต้องเพียงพอ เหมาะสมกับงาน ปิดน้ำปิดไฟทุกครั้งเมื่อเลิกใช้ เก็บออมถนอมใช้ทรัพย์สิน สิ่งของให้เกิดประโยชน์คุ้มค่า ดำเนินชีวิตเรียบง่ายตามสภาพของตนเอง 4) ซื่อสัตย์สุจริต ในการประพฤติตรงทั้งต่อหน้าที่ และต่อวิชาชีพ มีความรู้สึกต่อต้านการโกง การกระทำลึกลับ และการทุจริตการสอบอย่างชัดเจน ไม่นำผลงานของผู้อื่น มาแอบอ้างเป็นของตนเองทั้งด้านวิชาการและวิชาชีพ ปฏิบัติหน้าที่และรักษาประโยชน์ขององค์กร ไม่เพิกเฉย ต่อสิ่งที่ได้รับการกระทำที่ไม่ถูกต้อง 5) จิตอาสา ช่วยเหลือผู้อื่นด้วยกำลังร่างกาย สติปัญญา อุทิศตนเพื่อเป็นประโยชน์ ต่อสังคมและส่วนรวม แบ่งปัน เสียสละความสุขส่วนตัวเพื่อทำประโยชน์แก่ผู้อื่น อาสาช่วยเหลืองานครูอาจารย์ 6) สามัคคี ร่วมมือในการทำงานด้วยความกลมเกลียวและปรองดอง รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ปฏิบัติตามบทบาทผู้นำและผู้ตามที่ดี ยอมรับความแตกต่างทางวัฒนธรรม ความคิด ความเชื่อที่หลากหลาย พร้อมทั้งจะปรับตัวเพื่ออยู่ร่วมกันอย่างสันติ ไม่ทะเลาะวิวาท 7) มีวินัย ในการปฏิบัติตามกฎ ระเบียบ ข้อบังคับของสถานศึกษาและสังคม ปฏิบัติตามกติกา มารยาทของสังคม ประพฤติตนตามหลักศีลธรรมอันดี ประพฤติตนตรงต่อเวลา 8) สะอาด คือ คิดดี พูดดี ทำดี รักษาสุขภาพร่างกายตามหลักสุขอนามัย รักษาที่อยู่อาศัยสีงแวดล้อมตามสุขลักษณะที่ดี 9) สุภาพ โดยประพฤติตนสุภาพ เรียบร้อย อ่อนน้อมถ่อมตนตามสถานภาพและกาลเทศะ ประพฤติตนเหมาะสมตามมารยาทของวัฒนธรรมไทย ไม่ประพฤติ ก้าวร้าวรุนแรง วางอำนาจข่มขู่ผู้อื่นทั้งโดยวาจาและท่าทาง ควบคุมกิริยามารยาทในสถานการณ์ที่ไม่พึงประสงค์ แสดงสัมมาคารวะต่อครู อาจารย์อย่างสม่ำเสมอทั้งต่อหน้าและลับหลัง แสดงความมีมนุษยสัมพันธ์ 10) ละเว้น อบายมุข โดยไม่เสพสิ่งเสพติดและของมีเงินมา ไม่เล่นการพนัน และหลีกเลี่ยงการเข้าไปอยู่แหล่งมั่วสุม (Office of the Vocational Education Commission, 2018, pp. 7-9)

ลักษณะสำคัญของการพัฒนารูปแบบควรมีการศึกษาและจัดทำรายการที่เกี่ยวข้องกับ 1) ปรัชญา ทฤษฎี หลักการ แนวคิด ความเชื่อที่เป็นพื้นฐานหรือหลักของรูปแบบ 2) มีการบรรยายและอธิบายสภาพหรือลักษณะที่สอดคล้องกับหลักการที่ยึดถือ 3) มีการจัดระบบ การจัดองค์ประกอบและความสัมพันธ์ขององค์ประกอบของระบบให้สามารถนำไปสู่เป้าหมายของระบบหรือกระบวนการ (Khaemmanee, 2010, p. 222) ซึ่งรูปแบบควรประกอบด้วยความสัมพันธ์อย่างมีโครงสร้าง (Structural relationship) มากกว่าความสัมพันธ์ที่เกี่ยวข้องกันแบบโดยรวม (Associative relationship) สามารถใช้เป็นแนวทางการพยากรณ์ผลที่จะเกิดขึ้น ตรวจสอบได้โดยการสังเกต เป็นไปได้ที่จะทดสอบรูปแบบพื้นฐาน

ของข้อมูลเชิงประจักษ์ ต้องระบุหรือชี้ให้เห็นถึงกลไกเชิงเหตุผลของเรื่องที่ศึกษา ใช้อธิบายปรากฏการณ์ได้ เป็นเครื่องมือในการสร้างมโนทัศน์ใหม่และสร้างความสัมพันธ์ของตัวแปรในลักษณะใหม่ในการขยายเรื่องที่กำลังศึกษา (Keeves, 1988, p. 560) โดยกำหนดองค์ประกอบให้ครอบคลุม 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) เนื้อหาทักษะ 4) กระบวนการพัฒนาทักษะ 5) สื่อ อุปกรณ์ และแหล่งเรียนรู้ และ 6) การวัดและประเมินผล (Panasuna, 2019, p. 75)

ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการสังเคราะห์สรุปเพื่อนำมาประยุกต์สร้างเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย แสดงดังภาพ 1

ภาพ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้ ดำเนินการวิจัยโดยใช้รูปแบบการวิจัยและพัฒนา (Research and development : R & D) โดยเป็นกระบวนการดำเนินงานที่มีขั้นตอนเกี่ยวเนื่องและสัมพันธ์กันตามลำดับ (Buason, 2022, p. 13) ซึ่งมีสาระสำคัญในวิธีดำเนินการวิจัยดังต่อไปนี้

ประชากรในการวิจัย

ประชากรในการวิจัย คือ บุคลากรและนักเรียนสังกัดสถาบันอาชีวศึกษาวิทยาลัยอาชีวศึกษาจังหวัดร้อยเอ็ด จำนวน 10 แห่ง จำแนกเป็นบุคลากร 604 คน และนักเรียน จำนวน 21,911 คน (Roi Et Provincial Statistical Office, 2018, p. 55)

กลุ่มตัวอย่าง และกลุ่มผู้ให้ข้อมูล

การกำหนดกลุ่มตัวอย่าง และกลุ่มผู้ให้ข้อมูล โดยวิธีการคัดเลือกแบบไม่เป็นไปตามโอกาสทางสถิติ (Non-probability sampling) (Wongwanich & Wiratchai, 2003, p. 122) ด้วยวิธีการเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive sampling) ที่เป็นไปตามหลักเกณฑ์คุณสมบัติที่ได้กำหนดไว้ ประกอบด้วย ระยะเวลาที่ 1 คือ ผู้สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาโทขึ้นไป ด้านการศึกษา ด้านบริหารจัดการการศึกษา ด้านการพัฒนาผู้เรียนด้านคุณธรรม

จริยธรรม มีประสบการณ์การทำงานอย่างน้อย 5 ปี จำนวน 7 คน ระยะที่ 2 คือ ครูผู้สอนในสถานศึกษาภาครัฐ สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดร้อยเอ็ด ปีการศึกษา 2565 จำนวน 221 คน ระยะที่ 3 คือ ผู้อำนวยการสถานศึกษา แห่งละ 1 คน รวม 3 คน และผู้เชี่ยวชาญมีคุณสมบัติเช่นเดียวกับระยะที่ 1 จำนวน 9 คน และระยะที่ 4 คือ ครูผู้สอน จำนวน 81 คน และนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) ชั้นปีที่ 1 จำนวน 217 คน รวม 298 คน โดยใช้วิธีการสุ่มใจเข้าร่วมการวิจัย และทำการสุ่มตามความสะดวก (Convenience sampling) เพื่อให้ได้ตัวแทนของประชากรที่สามารถอ้างอิงและสอดคล้องกับคุณลักษณะของประชากร

สำหรับการศึกษาเอกสาร ดำเนินการสังเคราะห์ข้อมูลจากราชกิจจานุเบกษา (Royal Gazette, 2018, pp. 4-5) สำนักงานคณะกรรมการอาชีวศึกษา (Office of the Vocational Education Commission, 2018, pp. 7-9) และ Ruggiero (1988, pp. 121-122) ซึ่งแสดงไว้ในกรอบทบทวนวรรณกรรมและกรอบแนวคิดการวิจัย เพื่อนำมา กำหนดองค์ประกอบและตัวชี้วัดในการสร้างรูปแบบในระยษที่ 1

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย จำนวน 6 ฉบับ ประกอบด้วย แบบบันทึกการสนทนากลุ่ม และแบบสัมภาษณ์ มีลักษณะเป็นแบบปลายเปิด สำหรับแบบสอบถามสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็น แบบประเมินองค์ประกอบและตัวชี้วัด แบบประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ และแบบประเมินความพึงพอใจ มีลักษณะเป็นแบบประมาณค่า 5 ระดับ กำหนดเกณฑ์การให้ระดับ 5 คะแนน หมายถึงมากที่สุด 4 คะแนน หมายถึงมาก 3 คะแนน หมายถึงปานกลาง 2 คะแนน หมายถึงน้อย และ 1 คะแนน หมายถึงน้อยที่สุด (Srisa-ard, 2017) ทำการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือการวิจัย ด้วยการพิจารณาให้คะแนนความคิดเห็นจากผู้เชี่ยวชาญ 5 คน โดยกำหนดให้ +1 คะแนน หมายถึงแน่ใจว่ามีความเที่ยงตรง 0 คะแนน หมายถึงไม่แน่ใจว่าเที่ยงตรง และ -1 คะแนน หมายถึงแน่ใจว่าไม่มีความเที่ยงตรง และนำผลคะแนนที่ได้มาวิเคราะห์หาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of item objective congruence: IOC) โดยกำหนดเกณฑ์ค่าดัชนีความสอดคล้องมากกว่า 0.50 ขึ้นไป (Srisa-ard, 2017, p. 121) ได้เท่ากับ 1.00 ทุกฉบับ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ระยะที่ 1 ดำเนินการจัดจัดการสนทนากลุ่มเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม ตรวจสอบ และยืนยันความเหมาะสมขององค์ประกอบและตัวชี้วัด ในเดือนพฤษภาคม 2565

ระยะที่ 2 ดำเนินการจัดส่งและรับแบบสอบถามกลับด้วยตนเอง ณ วิทยาลัยที่สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษา จังหวัดร้อยเอ็ด ระหว่างวันที่ 10 มิถุนายน ถึงวันที่ 3 กรกฎาคม 2565

ระยะที่ 3 ดำเนินการจัดสัมมนากลุ่มอิงผู้เชี่ยวชาญ (Connoisseurship) และประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ของรูปแบบที่พัฒนาขึ้น ในวันที่ 1 มีนาคม 2566 ณ ห้องประชุมวิทยาลัยอาชีวศึกษาร้อยเอ็ด จังหวัดร้อยเอ็ด

ระยะที่ 4 ดำเนินการจัดกิจกรรมการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามรูปแบบ ที่สร้างขึ้น ตามหน่วยการเรียนรู้ (Module) ประกอบด้วย หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 ความรับผิดชอบ 4 กิจกรรม จำนวน 14 วัน หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 ความประหยัด 4 กิจกรรม จำนวน 12 วัน หน่วยการเรียนรู้ที่ 3 ความไม่เรียนรู้อัจฉริยะ 4 กิจกรรม จำนวน 10 วัน หน่วยการเรียนรู้ที่ 4 ความซื่อสัตย์สุจริต 4 กิจกรรม จำนวน 8 วัน และหน่วยการเรียนรู้ที่ 5 ความมีวินัย 3 กิจกรรม จำนวน 4 วัน รวมระยะเวลา 48 วัน โดยมีการดำเนินการประเมินก่อนและหลังการเข้าร่วมกิจกรรม การพัฒนา และประเมินความพึงพอใจรูปแบบการพัฒนา

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม และการสัมมนากลุ่มอิงผู้เชี่ยวชาญ ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) ในรูปแบบการพรรณนาความ (Descriptive analysis) สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ ความเป็นประโยชน์ (ทดสอบการใช้รูปแบบก่อน-หลัง) และความพึงพอใจ โดยใช้สถิติเชิงพรรณนาด้วยการหาค่าเฉลี่ย (Mean : \bar{X}) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation : S.D.) กำหนดเกณฑ์การแปลความหมายค่าเฉลี่ยที่อยู่ระหว่าง 4.51-5.00 หมายถึงมากที่สุด 3.51-4.50 หมายถึงมาก 2.51-3.50 หมายถึงปานกลาง 1.51-2.50 หมายถึงน้อย และ 1.00-1.50 หมายถึงน้อยที่สุด (Srisa-ard, 2017, p. 121) และคำนวณหาค่าดัชนีความต้องการจำเป็น (Priority Needs Index) ตามสูตร $PNI_{Modified}=(I-D)/D$ (Wongwanich, 2015, p. 125) เพื่อจัดเรียงลำดับความต้องการจำเป็น

ผลการวิจัย

ผลการศึกษาองค์ประกอบและตัวชี้วัดคุณธรรม จริยธรรม และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียนสังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดร้อยเอ็ด โดยการสังเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการทบทวนวรรณกรรมและผลการยืนยันความเหมาะสมจากการสนทนากลุ่มของกลุ่มผู้ให้ข้อมูล พบว่า หน่วยการเรียนรู้ (Module) จำนวน 5 องค์ประกอบ และ 17 ตัวชี้วัด ประกอบด้วย 1) ความรับผิดชอบ จำนวน 4 ตัวชี้วัด คือ (1) การยอมรับในการกระทำของตนเอง (2) มีความมุ่งมั่นขยันหมั่นเพียร (3) วางแผนการปฏิบัติงานอย่างมีระบบและเหมาะสม (4) คำนึงถึงประโยชน์ต่อตนเองและผู้อื่น และไม่ละเมิดสิทธิของผู้อื่น 2) ความประหยัด จำนวน 4 ตัวชี้วัด คือ (1) การใช้ทรัพย์สินของตนเองอย่างคุ้มค่า (2) การรู้จักใช้ รักษา ทรัพย์สินของส่วนรวมอย่างคุ้มค่า (3) การรู้จักใช้เวลาและเห็นคุณค่าของเวลาอย่างเหมาะสม (4) การใช้ชีวิตเรียบง่ายตามสถานภาพของตน 3) ความมีวินัย จำนวน 2 ตัวชี้วัด คือ (1) ยึดมั่นในระเบียบแบบแผน ข้อบังคับและข้อปฏิบัติของสถานศึกษา สังคม และประเทศชาติ (2) ปฏิบัติตนตามหลักศีลธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณีอันดีงาม 4) ความใฝ่เรียนรู้ จำนวน 3 ตัวชี้วัด คือ (1) มีความตั้งใจ ใฝ่หาความรู้ด้วยความเพียรพยายามในการเรียนและการเข้าร่วมกิจกรรม (2) แสวงหาความรู้จากแหล่งเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษาอย่างสม่ำเสมอ ด้วยการเลือกใช้สื่ออย่างเหมาะสม (3) นำองค์ความรู้ที่ได้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ และ 5) ความใฝ่เรียนรู้ จำนวน 4 ตัวชี้วัด คือ (1) พฤติกรรมตรงต่อตนเอง (2) พฤติกรรมตรงต่อหน้าที่การทำงาน (3) พฤติกรรมตรงต่อบุคคลอื่น (4) พฤติกรรมตรงต่อสังคม และประเทศ

ผลการศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดร้อยเอ็ด แสดงดังตาราง 1

ตาราง 1 สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียนสังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดร้อยเอ็ด

องค์ประกอบ	สภาพปัจจุบัน (D)			สภาพที่พึงประสงค์ (I)			PNI _{modified}	ลำดับความต้องการจำเป็น
	\bar{X}	S.D.	แปลผล	\bar{X}	S.D.	แปลผล		
1. ความรับผิดชอบ	3.84	0.80	มาก	4.94	0.28	มากที่สุด	0.29	1
2. ความประหยัด	3.71	0.77	มาก	4.76	0.42	มากที่สุด	0.28	2

ตาราง 1 (ต่อ)

องค์ประกอบ	สภาพปัจจุบัน (D)			สภาพที่พึงประสงค์ (I)			PNI _{modified}	ลำดับ ความต้องการ จำเป็น
	\bar{X}	S.D.	แปลผล	\bar{X}	S.D.	แปลผล		
3. ความมีวินัย	3.72	0.95	มาก	4.61	0.49	มากที่สุด	0.24	5
4. ความใฝ่เรียนรู้	3.83	0.78	มาก	4.89	0.35	มากที่สุด	0.27	3
5. ความซื่อสัตย์สุจริต	3.70	0.79	มาก	4.63	0.54	มากที่สุด	0.25	4
รวมเฉลี่ย	3.76	0.78	มาก	4.80	0.40	มากที่สุด	-	-

จากตาราง 1 พบว่า ภาพรวมของสภาพปัจจุบันอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.76$, S.D.=0.78) สภาพที่พึงประสงค์ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.80$, S.D.=0.40) สำหรับความต้องการจำเป็นอันดับแรกคือ ความรับผิดชอบ (PNI_{modified}=0.29) รองลงมาคือ ความประหยัด (PNI_{modified}=0.28) ความใฝ่เรียนรู้ (PNI_{modified}=0.27) ความซื่อสัตย์สุจริต (PNI_{modified}=0.25) และความมีวินัย (PNI_{modified}=0.24) ตามลำดับ

การสร้างรูปแบบการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน สังกัดสำนักงาน อาชีวศึกษาจังหวัดร้อยเอ็ด แสดงผลการวิจัยดังภาพ 2

รูปแบบการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดร้อยเอ็ด

	หน่วยการเรียนรู้ : Module 1 ความรับผิดชอบ หลักการและแนวคิด : พัฒนาผู้เรียนให้แสดงถึงการยอมรับ ความมุ่งมั่น ขยันหมั่นเพียร วางแผนการปฏิบัติงานอย่างมีระบบ คำนึงถึงประโยชน์ตนเอง และผู้อื่น วัตถุประสงค์ : เพื่อให้ผู้เรียน 1) รู้และเข้าใจยอมรับในการกระทำของตนเอง 2) มีความมุ่งมั่นขยันหมั่นเพียร 3) วางแผนการปฏิบัติงานอย่างมีระบบและเหมาะสม 4) คำนึงถึงประโยชน์ตนเอง ผู้อื่น และไม่ละเมิดสิทธิของผู้อื่น เนื้อหา : 1) การยอมรับในการกระทำของตนเอง 2) มีความมุ่งมั่นขยันหมั่นเพียร 3) วางแผนการปฏิบัติงานอย่างมีระบบและเหมาะสม 4) คำนึงถึงประโยชน์ตนเอง ผู้อื่น และไม่ละเมิดสิทธิของผู้อื่น กิจกรรมการพัฒนา : “กลุ่มสัมพันธ์” “ประกวดสิ่งประดิษฐ์จากเศษวัสดุเหลือใช้” “รักษาสีแวตล่อม” “คัดเลือกนักเรียนรู้ที่มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่” สื่อ อุปกรณ์ และแหล่งเรียนรู้ : 1) แบบสังเกตพฤติกรรม 2) แบบบันทึกการเรียนรู้ 3) ปากกา/ดินสอ/สีเมจิก 4) กระดาษขบรูฟ การประเมินผล : สังเกต-ติดตาม-ตรวจสอบ-สรุปปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะ
	หน่วยการเรียนรู้ : Module 2 ความประหยัด หลักการและแนวคิด : พัฒนาผู้เรียนโดยแสดงถึงการใช้ รักษา ทรัพย์สินของตนเอง และส่วนรวมอย่างคุ้มค่า วัตถุประสงค์ : เพื่อให้ผู้เรียน 1) รู้จักและใช้ทรัพย์สินตนเองอย่างคุ้มค่า 2) รู้จักใช้เวลา เห็นคุณค่าของเวลาอย่างเหมาะสม 3) ใช้ชีวิตเรียบง่ายตามสถานภาพของตน เนื้อหา : 1) การถนอมใช้ทรัพย์สินให้เกิดประโยชน์ คุ้มค่า พอเพียง พอประมาณ 2) รู้จักใช้ทรัพย์สินของตนเองและส่วนรวมอย่างถูกต้อง เหมาะสม 3) รู้จักใช้เวลาแบ่งเวลาได้เหมาะสมโดยไม่ทำให้อื่นเดือดร้อน 4) ใช้ชีวิตตามฐานะและบทบาทของตนเองตามสถานภาพอย่างเรียบง่าย กิจกรรมการพัฒนา : “ฝึกอบรมเรื่องความประหยัด” “ประกวดสิ่งประดิษฐ์จากเศษวัสดุเหลือใช้” “รักษาสีแวตล่อม” “อบรมเชิงปฏิบัติการการดำเนินชีวิต” สื่อ อุปกรณ์ และแหล่งเรียนรู้ : 1) แบบสังเกตพฤติกรรม 2) แบบบันทึกการเรียนรู้ 3) ปากกา/ดินสอ/สีเมจิก 4) กระดาษขบรูฟ การประเมินผล : สังเกต-ติดตาม-ตรวจสอบ-สรุปปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะ
	หน่วยการเรียนรู้ : Module 3 ความใฝ่เรียนรู้ หลักการและแนวคิด : พัฒนาผู้เรียนโดยแสดงถึงความตั้งใจ แสวงหา ใฝ่หาความรู้ด้วยความเพียรพยายาม และนำองค์ความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน วัตถุประสงค์ : เพื่อให้ผู้เรียน 1) มีความตั้งใจ ใฝ่หาความรู้ด้วยความเพียรพยายามในการเรียนและการเข้าร่วมกิจกรรม 2) แสวงหาความรู้จากแหล่งเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกโรงเรียนอย่างสม่ำเสมอ ด้วยการเลือกใช้สื่ออย่างเหมาะสม 3) สามารถนำองค์ความรู้ที่ได้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ เนื้อหา : 1) เพียรพยายามแสวงหาความรู้ในการทำหน้าที่และงานด้วยความตั้งใจด้วยตนเอง 2) แสวงหาแหล่งเรียนรู้ เลือกใช้สื่ออย่างเหมาะสม และเกิดผลสำเร็จ 3) นำองค์ความรู้มาใช้ในการคิดริเริ่มสร้างสรรค์สิ่งใหม่ที่เป็นประโยชน์ต่อตนเอง สังคม และใช้ความคิดที่หลากหลายในการแก้ปัญหา กิจกรรมการพัฒนา : “ฝึกอบรมเรื่องความรู้” “ประกวดสิ่งประดิษฐ์จากเศษวัสดุเหลือใช้” “รักษาสีแวตล่อม” “เชิดหุ่นตี่ “นักเรียนตี่หรือฮาฮะ” สื่อ อุปกรณ์ และแหล่งเรียนรู้ : 1) แบบสังเกตพฤติกรรม 2) แบบบันทึกการเรียนรู้ 3) ปากกา/ดินสอ/สีเมจิก 4) กระดาษขบรูฟ การประเมินผล : สังเกต-ติดตาม-ตรวจสอบ-สรุปปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะ
	หน่วยการเรียนรู้ : Module 4 ความซื่อสัตย์สุจริต หลักการและแนวคิด : พัฒนาผู้เรียนให้แสดงถึงความประพฤติที่ตรง จริงใจต่อหน้าที่และวิชาชีพ ไม่คิดคดทรยศ ไม่คดโกง ไม่หลอกลวง ไม่เอนเอียง ไม่มีเล่ห์เหลี่ยม ปลอดภัยจากความรู้ลำเอียงหรืออคติ วัตถุประสงค์ : เพื่อให้ผู้เรียน 1) ปฏิบัติตนกระทำในสิ่งที่ดี ประพฤติตนตรงตามคำพูดของตนเอง 2) ร่วมมือร่วมใจกันทำงานด้วยความบริสุทธิ์ใจ 3) รักษาคำพูดต่อบุคคลอื่น 4) ปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมาย ระเบียบ กฎหมาย และรักษาประโยชน์ขององค์กร เนื้อหา : 1) พฤติกรรมตรงต่อตนเอง 2) พฤติกรรมตรงต่อหน้าที่การทำงาน 3) พฤติกรรมตรงต่อบุคคลอื่น 4) พฤติกรรมตรงต่อสังคม และประเทศ กิจกรรมการพัฒนา : “เสริมสร้างจริยธรรมกับความซื่อสัตย์” “รณรงค์ความซื่อสัตย์” “เสริมสร้างความซื่อสัตย์ ภายในรั้ววิทยาลัย” “อภิปรายหาแนวทางแก้ปัญหา” สื่อ อุปกรณ์ และแหล่งเรียนรู้ : 1) แบบสังเกตพฤติกรรม 2) แบบบันทึกการเรียนรู้ 3) ปากกา/ดินสอ/สีเมจิก 4) กระดาษขบรูฟ การประเมินผล : สังเกต-ติดตาม-ตรวจสอบ-สรุปปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะ
	หน่วยการเรียนรู้ : Module 5 ความมีวินัย หลักการและแนวคิด : พัฒนาผู้เรียนให้แสดงถึงการยึดมั่นในระเบียบ แบบแผน ข้อบังคับ ข้อปฏิบัติ หลักศีลธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีอันดีงาม วัตถุประสงค์ : เพื่อให้ผู้เรียน 1) ยึดมั่นในระเบียบแบบแผน ข้อบังคับ ข้อปฏิบัติของสถานศึกษา สังคม และประเทศชาติ 2) สามารถปฏิบัติตามหลักศีลธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีอันดีงาม เนื้อหา : 1) ปฏิบัติตามกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับของสถานศึกษา ชุมชน สังคม ได้อย่างเหมาะสม 2) มีความตรงต่อเวลา ระเบียบแบบแผน เคารพกฎหมาย ข้อบังคับของสังคม รู้จักใช้สิทธิและหน้าที่ ละเว้นการใช้อิทธิสิทธิ์ และมารยาททางสังคม กิจกรรมการพัฒนา : “สร้างวินัย นักเรียนไทยตรงเวลา” “การใช้สถานการณ์สมมติ ช่วยฝึกวินัยในตนเอง” “เสริมสร้างภาวะผู้นำ และการทำงานเป็นทีม” สื่อ อุปกรณ์ และแหล่งเรียนรู้ : 1) แบบสังเกตพฤติกรรม 2) แบบบันทึกการเรียนรู้ 3) ปากกา/ดินสอ/สีเมจิก 4) กระดาษขบรูฟ การประเมินผล : สังเกต-ติดตาม-ตรวจสอบ-สรุปปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะ

ภาพ 2 รูปแบบการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียนสังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดร้อยเอ็ด

จากภาพ 2 แสดงองค์ประกอบของรูปแบบการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียนสังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดร้อยเอ็ด ซึ่งเป็นนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) ชั้นปีที่ 1 จำนวน 6 องค์ประกอบ ประกอบด้วย 1) หลักการและแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาผู้เรียนให้เกิดการแสดงออกของพฤติกรรมทั้งทางร่างกายและความคิดของผู้เรียน 2) วัตถุประสงค์ที่สอดคล้องกับหลักการและแนวคิดตามหน่วยการเรียนรู้ 3) เนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับหน่วยการเรียนรู้ ประกอบด้วย Module 1 ความรับผิดชอบ Module 2 ความประหยัด Module 3 ความใฝ่เรียนรู้ Module 4 ความซื่อสัตย์สุจริต และ Module 5 ความมีวินัย 4) กิจกรรมการพัฒนา เป็นกระบวนการพัฒนาตามรูปแบบ 3 ขั้น ประกอบด้วย ขั้นเตรียมการ ขั้นดำเนินการพัฒนา และขั้นประเมินผลในแต่ละกิจกรรมของแต่ละหน่วยการเรียนรู้ 5) สื่อ อุปกรณ์ และแหล่งเรียนรู้ ที่ใช้ในแต่ละหน่วยการเรียนรู้ และ 6) การวัดและประเมินผล ตั้งแต่เริ่มกิจกรรม ระหว่างกิจกรรม และหลังสิ้นสุดกิจกรรม โดยการสังเกตและติดตามพฤติกรรมของผู้เรียน ทำการสรุปปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงานและข้อเสนอแนะในการทำกิจกรรม

ตาราง 2 ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ของรูปแบบการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดร้อยเอ็ด

รายการ	ความเหมาะสม			ความเป็นไปได้			ความเป็นประโยชน์		
	\bar{X}	S.D.	แปลผล	\bar{X}	S.D.	แปลผล	\bar{X}	S.D.	แปลผล
1. หลักการและแนวคิด	4.77	0.44	มากที่สุด	4.77	0.44	มากที่สุด	4.77	0.60	มากที่สุด
2. วัตถุประสงค์	4.85	0.38	มากที่สุด	4.85	0.38	มากที่สุด	4.92	0.28	มากที่สุด
3. เนื้อหา (5 หน่วยการเรียนรู้)	4.72	0.42	มากที่สุด	4.72	0.42	มากที่สุด	4.65	0.47	มากที่สุด
4. กระบวนการพัฒนา	4.59	0.51	มากที่สุด	4.82	0.38	มากที่สุด	4.67	0.48	มากที่สุด
5. สื่อ อุปกรณ์ และแหล่งเรียนรู้	4.77	0.44	มากที่สุด	4.77	0.44	มากที่สุด	4.77	0.44	มากที่สุด
6. การวัดและประเมินผล	4.85	0.38	มากที่สุด	4.85	0.38	มากที่สุด	4.85	0.38	มากที่สุด
รวมเฉลี่ย	4.76	0.43	มากที่สุด	4.80	0.41	มากที่สุด	4.77	0.44	มากที่สุด

จากตาราง 2 พบว่า ภาพรวมรูปแบบการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียนสังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดร้อยเอ็ด อยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน เมื่อเรียงลำดับระดับค่าเฉลี่ยมากที่สุดในแต่ละด้าน พบว่า ด้านความเป็นประโยชน์ คือ วัตถุประสงค์ ($\bar{X}=4.92$, S.D.=0.28) สำหรับด้านความเหมาะสมและด้านความเป็นไปได้ มีจำนวน 2 รายการเท่ากัน คือ วัตถุประสงค์ และการวัดและประเมินผล ($\bar{X}=4.85$, S.D.=0.38) สำหรับรายด้านที่มีค่าเฉลี่ยระดับมากที่สุดเป็นอันดับสุดท้ายในแต่ละด้าน พบว่า ด้านความเหมาะสม คือ กระบวนการพัฒนา ($\bar{X}=4.59$, S.D.=0.51) ด้านความเป็นประโยชน์ คือ เนื้อหา (5 หน่วยการเรียนรู้) ($\bar{X}=4.65$, S.D.=0.47) และด้านความเป็นไปได้ คือ เนื้อหา (5 หน่วยการเรียนรู้) ($\bar{X}=4.72$, S.D.=0.42)

ผลการประเมินผลการใช้รูปแบบการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียนสังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดร้อยเอ็ด แสดงดังตาราง 3

ตาราง 3 คุณธรรม จริยธรรม และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียนสังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดร้อยเอ็ด ก่อนและหลัง

หน่วยการเรียนรู้	ก่อนพัฒนา			หลังพัฒนา		
	\bar{X}	S.D.	แปลผล	\bar{X}	S.D.	แปลผล
1. ความรับผิดชอบ	2.69	0.41	ปานกลาง	4.59	0.58	มากที่สุด
2. ความประหยัด	3.02	0.16	ปานกลาง	4.66	0.56	มากที่สุด
3. ความใฝ่เรียนรู้	2.59	0.20	ปานกลาง	4.68	0.50	มากที่สุด
4. ความซื่อสัตย์สุจริต	2.24	0.54	น้อย	4.70	0.46	มากที่สุด
5. ความมีวินัย	2.11	0.19	น้อย	4.76	0.42	มากที่สุด
รวมเฉลี่ย	2.53	0.30	ปานกลาง	4.68	0.50	มากที่สุด

จากตาราง 3 พบว่า ก่อนการพัฒนาผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรม และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=2.53$, S.D.=0.30) พิจารณาเป็นรายหน่วยการเรียนรู้โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า อันดับแรกคือ ความประหยัด ($\bar{X}=3.02$, S.D.=0.16) รองลงมาคือ ความรับผิดชอบ ($\bar{X}=2.69$, S.D.=0.41) ความใฝ่เรียนรู้ ($\bar{X}=2.59$, S.D.=0.20) ความซื่อสัตย์สุจริต ($\bar{X}=2.24$, S.D.=0.54) และความมีวินัย ($\bar{X}=2.11$, S.D.=0.19) โดยภายหลังพัฒนา พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.68$, S.D.=0.50) พิจารณาเป็นรายหน่วยการเรียนรู้โดยเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย พบว่า อันดับแรกคือ ความมีวินัย ($\bar{X}=4.76$, S.D.=0.42) รองลงมาคือ ความซื่อสัตย์สุจริต ($\bar{X}=4.70$, S.D.=0.46) ความใฝ่เรียนรู้ ($\bar{X}=4.68$, S.D.=0.50) ความประหยัด ($\bar{X}=4.66$, S.D.=0.56) และความรับผิดชอบ ($\bar{X}=4.59$, S.D.=0.58) ตามลำดับ

ตาราง 4 ความพึงพอใจต่อรูปแบบการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียนสังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดร้อยเอ็ด

รายการ	\bar{X}	S.D.	แปลผล
1. เอกสารเนื้อหา	4.80	0.40	มากที่สุด
2. กิจกรรมการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน	4.67	0.47	มากที่สุด
3. ผลที่ได้จากการใช้รูปแบบการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียนสังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดร้อยเอ็ด	4.62	0.51	มากที่สุด
รวมเฉลี่ย	4.70	0.46	มากที่สุด

จากตาราง 4 พบว่า ครูผู้สอนมีความพึงพอใจต่อรูปแบบการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียนสังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดร้อยเอ็ด โดยภาพรวมอยู่ระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.70$, S.D.=0.46) และอยู่ในระดับมากที่สุดทุกรายการ เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย อันดับแรกคือ เอกสารเนื้อหา ($\bar{X}=4.80$, S.D.=0.46) รองลงมาคือ กิจกรรมการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน ($\bar{X}=4.67$, S.D.=0.47) และผลที่ได้จากการใช้รูปแบบการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดร้อยเอ็ด ($\bar{X}=4.62$, S.D.=0.51) ตามลำดับ

อภิปรายผล

หน่วยการเรียนรู้ จำนวน 5 องค์ประกอบ 17 ตัวชี้วัด ซึ่งเกิดจากการสังเคราะห์สรุปการศึกษาค้นคว้า และตัวชี้วัดที่เกี่ยวข้องกับคุณธรรม จริยธรรม และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน พร้อมได้รับการยืนยันความเหมาะสมจากผู้ให้ข้อมูลที่เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านการศึกษา การบริหารจัดการการศึกษา และการพัฒนาผู้เรียน ดังนั้น จึงกล่าวได้ว่าสามารถนำไปใช้เป็นตัวบ่งชี้ที่เน้นคุณธรรมช่วยส่งเสริมพฤติกรรมที่ได้ โดยผู้เรียนมีโอกาสได้รับการพัฒนาพฤติกรรมที่เป็นที่ต้องการและเป็นประโยชน์ต่อตนเอง สถานศึกษา ชุมชน สังคม และประเทศชาติได้ ซึ่งสอดคล้องกับคณะกรรมการส่งเสริมคุณธรรมแห่งชาติที่ได้กำหนดแนวทางเพื่อนำสู่ความเป็น “มนุษย์ที่สมบูรณ์” โดยการส่งเสริมให้คนไทยมีพฤติกรรมที่สะท้อนการมีคุณธรรม “พอเพียง วินัย สุจริต จิตอาสา และกตัญญู” มุ่งส่งเสริมคุณธรรมที่คนไทยอยู่ร่วมกันด้วยความสามัคคีภายใต้หลักธรรมทางศาสนา หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง วิถีวัฒนธรรมไทยที่ดีงาม และประเทศไทยปลอดทุจริตและประพฤติมิชอบ เพื่อพัฒนาประเทศให้มั่นคงในมิติคุณธรรม คือมีคุณธรรมเป็นหลักยึดและปฏิบัติ รวมทั้งพัฒนาคุณธรรมในสังคมไทยให้ปรากฏชัดเจนและเป็นรูปธรรมอย่างยั่งยืน (Anti-Corruption Operations Center, Ministry of Education, 2023, p. 2)

บริบททางด้านคุณธรรม จริยธรรม และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียนในวิทยาลัยอาชีวศึกษาจังหวัดร้อยเอ็ด มีสภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ อยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีความต้องการจำเป็นอันดับแรกคือ ความรับผิดชอบ ซึ่งมีความแตกต่างกับงานวิจัยของพุทธิพงษ์ สวงนาม และกาญจน์ เรืองมนตรี (Sanguannam & Ruangmontri, 2023, p. 426) ที่พบว่า สภาพปัจจุบัน และความต้องการจำเป็นของระบบการพัฒนาคูเพื่อเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรมนักเรียนมัธยมศึกษาอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนสภาพที่พึงประสงค์อยู่ในระดับมาก

รูปแบบการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียนสังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดร้อยเอ็ด ที่ประกอบไปด้วย หลักการและแนวคิด วัตถุประสงค์ เนื้อหา กิจกรรมการพัฒนา สื่อ อุปกรณ์ และแหล่งเรียนรู้ และการวัดและประเมินผล มีความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์มากที่สุด ซึ่งคล้ายคลึงกับงานวิจัยของสุเมธ สุจริยวงศ์ (Sujariyawong, 2019, p. 109) พบว่า รูปแบบการเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียนโดยใช้กระบวนการลูกเสือ มี 4 องค์ประกอบ คือ การวางแผน การปฏิบัติตามแผน การตรวจสอบผลการปฏิบัติ และการแก้ไขปัญหา โดยได้สอดแทรกเนื้อหาคุณธรรม จริยธรรมในแต่ละการจัดกิจกรรมลูกเสือตามขั้นตอนและกระบวนการ โดยงานวิจัยของเรื่องยศ สารพุมิเศรษฐ์ (Saraputtised, 2022, pp. 215-216) พบว่า การพัฒนาตามศีล พฤติกรรม จะทำให้ผู้เรียนเกิดคุณธรรม จริยธรรม และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ การพัฒนาตามสมาธิ จิตใจมุ่งมั่น จะทำให้ผู้เรียนเกิดความรู้ และการพัฒนาตามปัญญาองค์ความรู้ จะทำให้ผู้เรียนเกิดทักษะและความสามารถในการประยุกต์ใช้และความรับผิดชอบ ซึ่งปัจจัยการปรับเปลี่ยนระบบการเรียนรู้ที่จะทำให้พัฒนาทุนมนุษย์ของอาชีวศึกษาประสบความสำเร็จ คือ 1) การเรียนรู้จากการทำโครงการ 2) การจัดการเรียนการสอนตามความต้องการ 3) เหมาะสมรายบุคคล 4) การทำงานร่วมกัน 5) ห้องเรียนสู่ชุมชนโลก 6) เรียนรู้ผ่านเครือข่าย 7) ประเมินเป็นระยะเพื่อปรับปรุงการเรียนรู้ 8) เรียนรู้เพื่อชีวิต

การทดสอบก่อนที่ผู้เรียนจะเข้าร่วมกิจกรรมการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ อยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งภายหลังสิ้นสุดกิจกรรมการพัฒนาอยู่ในระดับมากที่สุด และครูผู้สอนมีความพึงพอใจต่อรูปแบบที่พัฒนาขึ้นมากที่สุด โดยมีความพึงพอใจเอกสารเนื้อหาเป็นอันดับแรก รองลงมาคือ กิจกรรมการพัฒนา ส่วนผลที่ได้จากการใช้รูปแบบการพัฒนาเป็นอันดับสุดท้าย เช่นเดียวกับในงานวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบ

ของประสิทธิ์ คำพล (Khampol, 2019, pp. 144-145) ที่พบว่า ภายหลังจากเรียนตามรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมจริยธรรมของนักศึกษาระดับปริญญาตรีมีประสิทธิผลสูงกว่าก่อนเรียน โดยนักศึกษาระดับปริญญาตรีมีความพึงพอใจมากที่สุด และผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นต่อคุณภาพของรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมจริยธรรมมากที่สุด

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. สถานศึกษาระดับอาชีวศึกษา สามารถนำรูปแบบการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ไปใช้เป็นแนวทางสำหรับผู้บริหารและครูผู้สอนเพื่อการจัดกิจกรรมส่งเสริมการมีส่วนร่วมและมีทักษะการเป็นพลเมืองที่ดีของผู้เรียน สามารถดำรงชีวิตและประกอบอาชีพร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุขในสังคม

2. ครูผู้สอนระดับอาชีวศึกษา สามารถนำรูปแบบการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียนไปใช้บูรณาการในการเรียนการสอนสำหรับนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) เพื่อให้เกิดพัฒนาการด้านความรับผิดชอบ ปลูกฝัง และส่งเสริมให้กับผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ควรศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมเพื่อพัฒนาเป็นเครื่องมือที่ช่วยส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน เช่น การพัฒนาเกมการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นการพัฒนาทักษะการแสดงบทบาท การทดลองและเรียนรู้ การสื่อสารและความรับผิดชอบ เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะทางสังคม เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

- Anti-Corruption Operations Center, Ministry of Education. (2023). *Morality Promotion Plan Ministry of Education Phase 2 (2023-2027)*. Bangkok : Ministry of Education. (In Thai)
- Buason, R. (2022). *Research and development of educational innovation* (5th ed.). Bangkok : Chulalongkorn University Press. (In Thai)
- Bureau of Vocational Education and Professional Standards. (2019). *Criteria and guidelines for managing vocational education*. Bangkok : Office of the Vocational Education Commission Ministry of Education. (In Thai)
- Keeves, P. J. (1988). *Model and Model Building Education Research, Methodology and Measurement: An International Handbook*. Oxford : Pegamon Press.
- Khaemmanee, T. (2010). *Science of teaching* (13th ed.). Bangkok : Darn Sutha Press. (In Thai)
- Khampol, P. (2019). *The Development of an Instructional Model to Enhance Undergraduate Students' Ethics*. Thesis, Doctor of Philosophy (Curriculum and Instruction) Program, Silphkorn University, Nakhon Pathom. (In Thai)
- Krasaesunthorn, S. (2019). *Promotion and Development of Moral and Ethical Operations of the Secretariat of the House of Representatives: A Case Study of Promotion and Development of Behavior of Government Officials in Accordance with Corporate Values and Anti-Corruption Commitments*. Research report. Secretariat of the House of Representatives, Bangkok. (In Thai)

- Office of the Vocational Education Commission. (2018). *Guidelines for organizing activities to promote morality and ethics in vocational educational institutions*. Nakhon Pathom : Sinthaweekij Printing. (In Thai)
- Panasuna, T. (2019). *A model for developing life skills of primary school students. Under the Maha Sarakham Primary Educational Service Area Office 1*. Thesis, Doctor of Education Program in Educational Administration, Maha Sarakham Rajabhat University, Maha Sarakham. (In Thai)
- Roi Et Provincial Statistical Office. (2018). *Roi Et Provincial Statistical Report : 2019*. Roi Et : Roi Et Provincial Statistical Office. (In Thai)
- Royal Gazette. (2018). Announcement of the Ministry of Education on Vocational Education Standards B.E. 2018. *Royal Gazette*. Volume 135, special section 228 Ngor, page 4-6, 18 September, 2018. (In Thai)
- Ruggiero, V. R. (1988). *Teaching Thinking the Curriculum*. New York : Harper & Row.
- Sanguannam, P., & Ruangmontri, K. (2023). A Study of the Teacher Development System to Strengthen Morality, Ethics of Secondary School Students Under the Office of the Basic Education Commission. *Journal of Roi Kaensan Academi*, 8(4), 425-445. (In Thai)
- Saraputtised, R. (2022). *Trisikkha Integration for Human Capital Development of Vocational Learning*. Dissertation, Doctor of Philosophy Program in Public Administration, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Phra Nakhon Si Ayutthaya. (In Thai)
- Srisa-ard, B. (2017). *Preliminary research* (10th ed.). Bangkok : Suweeriyasan. (In Thai)
- Sujariyawong, S. (2019). *Model Development for Enhancing Students' Ethical and Moral Training by Implementing Scouting Process in Primary Schools under Bangkok Metropolitan*. Dissertation, Doctor of Philosophy Program in Educational Administration, Faculty of Education, Burapha University, Chonburi. (In Thai)
- Wongwanich, S. (2015). *Needs assessment research* (3rd ed.). Bangkok : Chulalongkorn University Press. (In Thai)
- Wongwanich, S., & Wiratchai, N. (2003). *Guidelines for thesis counseling*. Bangkok : Faculty of Education, Chulalongkorn University. (In Thai)